

Velimir Dejanović

PRILOG PROUČAVANJU ISTORIJE TELEVIZIJE U SRBIJI

U vreme kada je naš davni predak izmislio točak, taj revolucionarni pronalazak, ma koliko iz današnje perspektive izgledao jednostavan, neizbežno je podrazumevao čitav niz prethodno ostvarenih, jednostavnijih pronalazaka. Ako pretpostavimo da je prvi točak bio napravljen od kamena, onda je trebalo pronaći takav kamen koji je pogodan za okretanje; takođe je trebalo umeti probušiti odgovarajuću rupu. Nakon što je bio savladan i taj nimalo lak zadatak, trebalo je napraviti osovinu od drveta i odabrati pravu vrstu koja će biti dovoljno čvrsta da, duže vreme, podnese okretanje kamenog točka. Verovatno je prvi točak mnogo češće spadao sa te primitivne osovine nego što je to njen tvorac želeo, pa je generacijama uspevao da pronađe sistem na koji će klinovima učvrstiti točak kako bi se sprečilo šetanje po osovini. Trebalo je da prođe više milenijuma da se shvati kako je osovina točka, podmazana lojem, nešto što se okreće lakše.

Današnjem prosečnom učeniku srednje Tehničke škole za preradu drveta izrada daleko savršenijeg i složenijeg drvenog točka predstavlja tek jednostavnu đaćku vežbu. To ukazuje na činjenicu da je ljudski rod, kroz generacije, nešto što mu je nekada bio složen problem pretvorio u osnovno i podrazumevajuće znanje. Ako je o točku reč, današnje generacije pronalazača pronalaze raznorazne načine primene točka u transportu na putu i šinama, u sportu, u prenosnim sistemima, u raznim mernim uređajima itd. Nije daleko dan kada će točak ostati samo deo tehničke istorije čovečanstva jer će ga zameniti daleko savršeniji pronalasci.

U istoriji ljudske civilizacije nije redak slučaj da najpre budu pronađena tehnička sredstva, a tek kasnije primena i sadržina tih sredstava. Sličan stav se odnosi i na televiziju. Televizija i film su, sa tehničke strane posmatrano, vršnjaci. Film je nedavno navršio stotu godinu svog postojanja, a televizija se svom prvom veku postojanja ubrzano približava. Kada govorimo o praktičnoj komercijalnoj primeni ova dva medija, film je od televizije bar dvostruko stariji, pa se može posmatrati i kao otac televizije. Televizija je poslednjih decenija dvadesetog veka prihvatila film, omogućila mu da svoje "stare dane" provede u njenom okrilju, da pusti nove grane u najvećem bioskopu na svetu. Razvojem

tehnologija koje se odnose na medije krajem dvadesetog veka, film i televizija dobijaju više “dece i unučića”. Samo vizionari mogu da zamisle kako će se razvijati home video, web TV, DVD, Internet. Film i televizija u dosadašnjem klasičnom obliku živeće samo u programskim segmentima novih medija i muzejima pokretnih slika.

Za razliku od televizije, film je pre devedesetak godina prihvaćen kao umetnost. Zato film ima svoju istoriju i istoričare. Skoro sve visoke umetničke škole u svetu koje se bave filmom imaju katedre za istoriju filma. Svaka bolja biblioteka ima bar jednu policu knjiga koje se odnose na istoriju filma. Bez obzira na ekonomsku i tehnološku premoć televizije, kada je proučavanje njenog razvoja u pitanju, ona daleko zaostaje za filmom.

Od šesnaestog do polovine dvadesetog veka ostvaren je niz pronalazaka koji će, tokom dvadesetog veka, biti objedinjeni u pronalazak koji nazivamo televizijom. Ono što sam rekao za točak, može se slobodno primeniti i na televiziju, koliko god ona nama izgledala tehnički složenija. Oni koji su stvarali televiziju nisu bili svesni svih posledica njihovih pronalazaka.

Značaj televizije u današnje vreme i njen uticaj na savremenog stanovnika naše planete je toliko veliki da ga radikalniji teoretičari medija upoređuju sa atomskom bombom. S druge strane, televiziju i atomsku energiju treba pametno koristiti, obe mogu biti neverovatno korisne ali i izuzetno štetne. Stvaraoci televizije su bili orjentisani na tehničke probleme, niko od njih nije televiziju video drugačije već samo kao poštansko pomagalo za prenos slike kod videotelefona. Tadašnje tehničke mogućnosti razvoja televizije upućivale su pronalazače na mogućnost prenošenja na daljinu slike malih dimenzija, zbog čega niko od njih, do kraja dvadesetih godina prošlog veka, nije ni pomišljao da se može slikati nešto veće od ljudske glave. Pronalaskom mehaničke televizije njena primena nije bila zamišljena u značaju i obimu koji ona ima danas. Njeni pronalazači primarno su želeli da naprave “telefon kojim se vidi i čuje”. Pošto su bili praktični, znali su da će poštanske kompanije moći da naplate upotrebu tih usluga. To je i ostvareno u Nemačkoj 1933. godine.

Krajem devetnaestog i početkom dvadesetog veka postojao je samo jedan čovek koji je definisao suštinu televizije kao medija. Nikola Tesla je u intervjuiima od 1896. do 1902, izrekao svoje stavove o prenosu slike na daljinu, značaju i razvoju televizije, te medijima koji će iz televizije proizaći.

U članku koji je objavio 13. septembra 1896. godine, pod naslovom “Videti preko mora i kontinenata”¹, on predstavlja polazne osnove za svoju ideju o prenosu slike na daljinu. U pomenutom članku, Tesla odgovara na pitanje da li će tadašnja generacija biti svedok prenosa slike na daljinu, kao što je svedok prenosa tona. Tu pretpostavku Tesla potvrđuje rečima:

¹ To see across seas and continents, *Post Dispatch*, St. Louis, 13. 9. 1896.

“Dajte mi predajnik, prijemnik i medij za prostiranje signala² koji će optički nerv registrovati i videćete vaše prijatelje pola sveta daleko. U Sent Luisu ćete videti život u Njujorku, iz Londona moći ćete da vidite gužvu na Brodveju.”

“Pitali su me”, kaže u nastavku Tesla, “da li sam svoju zamisao praktičnim eksperimentima osigurao od pogreške. Na ovakva pitanja ja sada ne obraćam pažnju. Nije mi nimalo bitno da javno prikazujem rezultate eksperimenata. Mogu samo da kažem da je moja ideja o prenosu slike na daljinu u potpunosti saglasna sa naučnim dostignućima koja su mi poznata, kao i da se ni na koji način ne sukobljava sa mojim dosadašnjim naučnim iskustvom

Problem na kome ja radim ne treba brkati sa prenosom rukopisâ i slika preko žica, čak ni sa žičanom transmisijom slika u boji. Grejev aparat telautograf uistinu veoma dobro prenosi rukopis na daljinu. Ovaj aparat je tako zamišljen da može, posle određene obrade, da šalje slike na daljinu. Prenos slika u boji je komplikovaniji sa tehničkog gledišta, ali sva tri problema su veoma jednostavna u poređenju sa prenosom trodimenzionalne slike. A to je ono što ljudsko oko vidi. Dakle, da biste preneli na daljinu trodimenzionalnu sliku, potrebno je da prenesete ljudski pogled.”

TO SEE ACROSS SEAS AND CONTINENTS.

TESLA BELIEVES SIGHT WILL BE TRANSMITTED AS SOUND NOW IS.

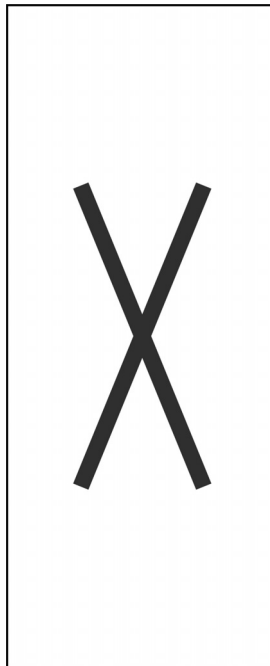
Will the present generation see the transmission of sight as it has witnessed the successful transmission of sound?

That is the prediction of Nicola Tesla. “Given a transmitter, a receiver and the same medium of transmission as that to which the optic nerve is sensible, and we shall see our friends half the world’s width away. St. Louis may see the life of a New York street. In London they may watch the crowds in Broadway, New York. Then you believe you will solve the problem of telegraphic photography?” said a reporter to Tesla recently. “That is hardly the term for it, but call it what you will, I believe it will be solved. I have worked three years on it. Thus far I cannot break down the conclusion that I am working on the right line—that my idea is truth. Perhaps, though, there is a flaw in my reasoning.”

These are the words of the man who is accounted the world’s subtlest and most original thinker in the field of abstract electrical science. For three years he has analyzed and attacked his hypothesis and it has stood. It is small wonder, therefore, if those who have followed the career of this brilliant genius are confident the world is on the eve of receiving a discovery as startling as the sending of speech over a wire and even more significant. It will open up a new realm of scientific investigation. “I am asked,” the inventor continued, “whether I have any experimental demonstrations to bear out my assertions and to insure myself from error. This question I do not care to answer just now. I have no experiments that I should care to make public. All I can say is that my idea for long-distance transference of sight is in accord with all scientific truth known to me and in no wise violates reason as based upon my scientific experience.”

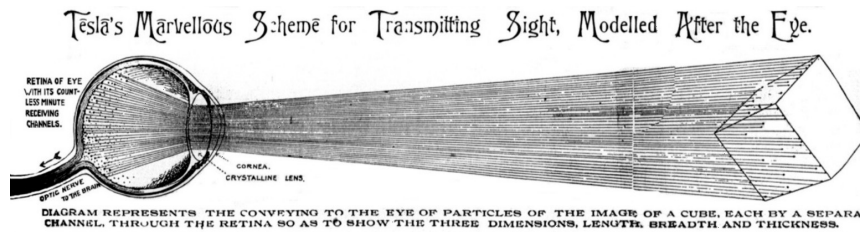
The problem I am working on should not be confused with the transmission of handwriting or pictures over a wire, or yet even of color transmission. The Gray telautograph sends handwriting very well. Indeed, apparatus has been devised that will even send pictures after a fashion. Color transmission is more difficult in its technical aspects, but all three problems are simple compared to the achievement of transmitting an impression of the three dimensions, that is sight, and to transmit the three dimensions one must transmit sight.”

Mr. Tesla rose to his feet and spoke rapidly and earnestly. He has dark, mysterious eyes. As he talked they took an expression as if he saw his speculation fulfilled.

Članak u kome Nikola Tesla objašnjava svoje principe gledanja na daljinu, objavljen u časopisu *St Louis Post Dispatch*

² Medium of transmission.

Teslina shema percepcije trodimenzionalnog tela.³

Tesla je verovao da je princip po kome ljudsko oko vidi predmete u našem okruženju jedini pravi princip na kome treba raditi, bar kada je prenos slika na daljinu u pitanju. Najveći problem je, prema Teslinom mišljenju, bio taj da se osigura dovoljno veliki broj nezavisnih kanala između pravilno konstruisanih predajnika i prijemnika.

Sledeći korak, bio je da se prenesena slika zabeleži, ne na ograničen mehanički način, kako je to činio kinetoskop, već sa instrumentom čiji će odnos prema slici biti “isti kao odnos fonografa prema zvuku”. Tek tada će “sadašnjost moći da bude sačuvana i ponovo viđena kada postane prošlost.”⁴

Članak koji je objavljen u *New York Herald*, 30. avgusta 1896. godine, pod naslovom “Nikola Tesla o gledanju na daljinu”⁵ sa još više detalja otkriva Teslina razmišljanja iz ove oblasti. U delu članka u kome govori o problemima koji nastaju prilikom prenosa slike na daljinu, Tesla kaže:

“Pitate se kako možemo da prenosimo simfonijski koncert pomoću samo jedne žice? Čućete nebrojene intonacije, boju tona i različit intenzitet jačine zvuka. Sve se to prenosi preko samo jedne žice. Isto tako, možemo da prenesemo na daljinu celu paletu boja, koristeći se sa tri ili čak samo sa jednim kanalom za prenos. Tehnički gledano, u ovom slučaju, problem je neuporedivo komplikovaniji jer je potrebno pronaći medij koji bi bio u stanju da prenese signal neuporedivo veće frekvencije nego kada je ton u pitanju.”

Delo našeg najvećeg naučnika, univerzalnog genija, Nikole Tesle, predstavlja teorijski fundament na osnovu koga su radovima mnogih svetskih naučnika stvoreni preduslovi za konačno otkriće i praktičnu primenu televizije. Bez Teslinog rada, krajem devetnaestog i početkom dvadesetog veka, ne bi bilo televizije kakva je ona danas. Tesla se svojim otkrićima može smatrati ne samo idejnim ocem televizije, već i televizije visoke definicije i Interneta.

³ Tesla je objavio 2. septembra 1896. godine u *Engineers Herald* svoju teoriju o formiranju trodimenzionalne slike u ljudskom oku. Tesla je tvrdio da je slika kocke preneti kao niz tačaka te iste kocke zasebnim kanalima. Slika se formira u ljudskom mozgu.

⁴ Reči Nikole Tesle u članku u *Post Dispatch*-u.

⁵ “Nikola Tesla on far seeing”.

Period koji nazivam predistorijom televizije u Srbiji još uvek je duži od istorije televizije.⁶ U tom periodu nije bilo kontinuiranih delovanja na istraživanju i pokretanju televizije na prostorima Srbije, ali su se odigrali značajni događaji u vezi sa televizijom čije je proučavanje značajno za istoriju ovog medija. Istorija televizije, a naročito period predistorije ovog medija, ostao je nedovoljno istražen. Na osnovu mog saznanja, na prostoru Republike Srbije malo je napisanih naučnih radova čija se tema poklapala sa mojom, bilo u celini ili u nekom posebnom delu⁷. Prema tome, nema ni rezultata istraživanja iz perioda predistorije televizije u Srbiji koji bi bili predmet dokazivanja ili pobijanja. Zato verujem da će ovaj rad, zahvaljujući novootkrivenim dokumentima, predstavljati odgovarajući doprinos proučavanju predistorije i istorije televizije u Srbiji koje je na našu sreću organizovano pokrenula Redakcija za istoriografiju Televizije Beograd.

Prikupljanje arhivske građe je važan deo procesa izrade rada iz oblasti istorije neke delatnosti. Arhivska građa koja je predmet interesovanja nije samo ona koja se direktno odnosi na televiziju u Srbiji, već i građa koja govori o vremenu, okruženju koje je dovelo do interesantnih događaja u vezi sa televizijom. Koristio sam građu iz arhiva Republike Srbije, Arhiva Jugoslavije, Narodne biblioteke Republike Srbije, kao i univerzitetske biblioteke “Svetozar Marković”. Takođe sam koristio dokumentaciju koja se čuva u Televiziji Beograd i biblioteci Radio Beograda. Dokumentacija Jugoslovenske radio televizije (JRT) je takođe veoma značajna za obradu teme o televiziji u Srbiji. Nije redak slučaj da su novinski članci, kada se koriste kao naučni dokaz, nedovoljno relevantan izvor. Međutim, treba izvršiti analizu više izvora podataka i tako doći do činjenica koje su dovoljno verodostojne da bi bile prihvaćene kao naučno relevantne. Ako postoji materijalna dokumentacija o nekom događaju (recimo potvrda o plaćenom porezu za neku delatnost opisanu u članku), onda će i članak u novinama koji opisuje taj događaj biti naučno lakše prihvatiti kao verodostojan. Novinski članci dobijaju posebnu težinu kada su objavljeni u vreme o kome nema drugih izvora podataka. Takav je slučaj sa člancima objavljenim u listu “Politika” 1911. ili 1938. godine koji se odnose na televiziju.

U Srbiji ni danas nema mnogo knjiga koje su delo naših autora, a odnose se na najrasprostranjeniji medij – televiziju. Međutim, treba reći, da je na našem jeziku objavljenih dela o televiziji bilo još u vreme pre Drugog svetskog rata, kada su takve knjige bile retkost i u svetskim razmerama. Primer je knjiga Dr. Josipa Lončara *O savremenoj televiziji*, objavljena u Zagrebu 1937. godine. Ona

⁶ Predistorijom možemo smatrati period od 1880. do 1958. godine, odnosno vreme od objavljivanja prvog teksta o prenosu slike na daljinu u Srbiji do početka rada nacionalne televizije.

⁷ Pionirski posao na polju istorije na našim prostorima pokrenuo je Petar Ivić, naš prvi istoričar televizije, objavjujući niz članaka iz ove oblasti u časopisima *Teorija i praksa*, *Galaksija*, itd.

govori o osnovnim problemima, tadašnjem stanju i smernicama razvoja televizije. Takođe je značajna i doktorska disertacija objavljena i odbranjena na Pravnom fakultetu u Beogradu 1939. godine, na temu “*Radio i televizija u međunarodnom javnom pravu*” Dr Predraga J. Dimitrijevića.

Arhivska građa značajna za proučavanje istorije televizije u Srbiji takođe se može pronaći i u časopisima i knjigama koje su objavljene u Srbiji u drugoj polovini devetnaestog veka. Značajni su tekstovi objavljeni u časopisima *Ratni*⁸ i *Prosvetni glasnik*⁹ jer pokazuju da je već u to doba postojao izražen interes u Srbiji za prenos slike na daljinu. Kada je u pitanju prikupljanje časopisa i stručne periodike, koji su značajni za proučavanje moje teme, izdvajam izdanja RT Beograd *JRT – Teorija i praksa* kao i zbirku tekstova grupe autora *Iz istorije Televizije Beograd*. U člancima objavljenim u ovim izdanjima dati su veoma pouzdani i precizni podaci o predistoriji i istoriji Televizije Beograd. *Godišnjak JRT* je takođe periodička publikacija u kojoj su analizirani događaji u vezi s temom obrađenom u ovoj knjizi.

Današnja tehnologija omogućava potencijalnom istraživaču da poseti i najudaljenije izvore podataka koristeći Internet. To naravno ima za pretpostavku da je građa za koju je istraživač zainteresovan arhivirana na određeni način i dostupna. Danas postoji nekoliko stotina, pa čak i hiljada adresa na Internetu na kojima su navedeni ili obrađeni podaci koji se odnose na istoriju televizija u evropskim zemljama i SAD. Evrovizija (UER, EBU) je takođe doprinela svojim Internet-prezentacijama u pronalaženju više izvora podataka koji se odnose na predistoriju, početak rada i razvoj televizije u Evropi i svetu.¹⁰

Verovatno je prvi tekst koji se odnosi na prenos slike na daljinu, a čiji je autor čovek sa naših prostora, pismo koje je iz Rima, 31. jula 1748. godine, svom bratu Baru u Dubrovnik poslao dubrovački filozof, astronom i fizičar Ruđer Josip Bošković. Bošković u pismu objašnjava kako je uspeo da 25. jula 1748. godine, tokom pomračenja sunca, projekcijom prenese sliku sunca na zid zamračene prostorije gde su bili smešteni njegovi prijatelji koji su ovaj fenomen posmatrali.¹¹ Ovaj Boškovićev originalni eksperiment nije u direktnoj vezi sa televizijom, ali pošto se odnosi na prenos slike na daljinu, predstavlja dobru ilustraciju kako je taj fenomen, u to vreme, bio prihvaćen. Bošković u pomeutom pismu kaže:

“O mojim opažanjima vam neću pisati, s obzirom da ste ih već od drugih čuli. Naravno, toliki broj takvih ljudi, ova kuća nije nikada videla ili bar to niko od ukućana ne pamti. Ceo opit mi je uspeo daleko bolje nego što sam i sam bio

⁸ Sveska V, maj 1880, major Jovan Vlahović, *Gledanje po žici*.

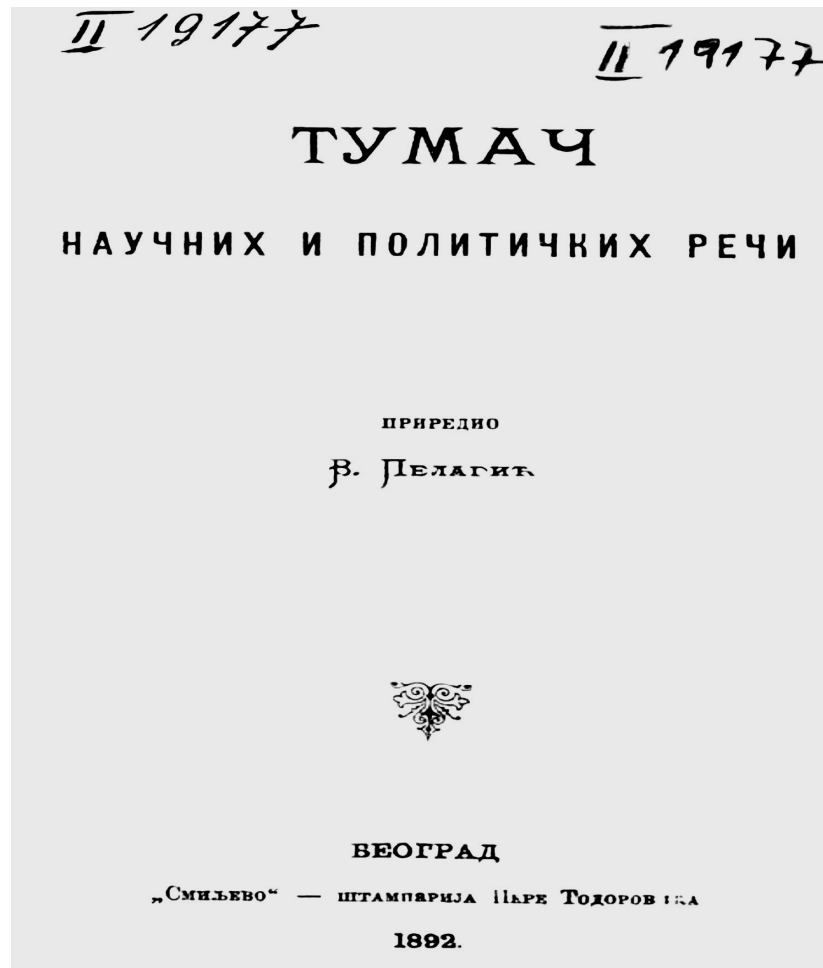
⁹ XIII sveska, 15. novembar 1880, Naučna hronika – Telefot.

¹⁰ www.tviweb.com

¹¹ Ruđer Bošković, *Građa / Knjiga I*, Zagreb 1950. str. 132, 133.

zamislilo, štaviše zgodno sam se setio da napravim jednu spravu sa ogledalcem postavljenim na donju stranu teleskopa koja je bacala na zid odraz sunca daleko veći od veličine bureta, sa svim nijansama, što me je vrlo obradovalo. Izveo sam to u dve sobe tako da je svima bilo udobno¹²”.

Posle prve upotrebe reči televizija u nemačkom obliku fernsehen¹³ 1891. godine, nije trebalo dugo čekati pa da i u Srbiji Vasa Pelagić u svoj “Tumač naučnih i političkih reči” uvrsti pojam “kinetograf”.

Naslovna strana Pelagićevog “Tumača naučnih i političkih reči”

¹² Istoričar televizije Petar Ivić nazvao je ovaj Boškovićev uređaj “heliotetatron”.

¹³ *Beitrage zum Problem des electrischen Fernsehens*, autor R. Ed. Liesegang, Dusseldorf 1891. godine.

Vasa Pelagić je pojam “kinetograf”¹⁴, koji sasvim sigurno da nije u to vreme nije bio u širokoj upotrebi u Srbiji, uveo u svakodnevni govor. Da se ne radi o filmu već o televiziji, sasvim je jasno kada se pročita Pelagićev tekst. On je u svojoj knjizi dao opis televizije tumačeći i njenu suštinu – direktan prenos nekog događaja.

U Srbiji su već posle Prvog svetskog rata doneti zakoni koji su se odnosili ne samo na radio, već i na televiziju. Ovo je veoma interesantno jer, u poređenju sa filmom koji je prvu pravnu regulativu dobio tek nekoliko decenija posle prve projekcije u Beogradu¹⁵, propisi koji su regulisali rad elektronskih medija a odnosili se na radio i na televiziju, doneti su još znatno pre praktične primene televizije u Srbiji. To nam ukazuje na činjenicu da je tadašnji zakonodavac bio itekako svestan značaja i mogućeg uticaja televizije.

Malo je poznato u široj javnosti da je televizija svoje prve praktične korake ostvarila u Beogradu još pre Drugog svetskog rata. U arhivima Zemunske opštine postoje verodostojni dokumenti koji svedoče o tome da je grupa preduzimljivih građana Beograda u to vreme osnovala kompaniju čiji je cilj bio osnivanje televizije.

Inventivnost našeg naroda i želja za originalnošću direktno su uticale da se i u Srbiji između dva svetska rata, u kratkim plodnim periodima, realizuju ideje koje su karakteristične za daleko razvijenija društva. Tako je, ne kao slučajaj vašarski događaj već kao osmišljena akcija, pokrenuta televizija u Beogradu 1938. godine. Tu tvrdnju potvrđuje i podatak da je u Beogradu, nekoliko godina pre ovog događaja, osnovano preduzeće FILIPS Jugoslovensko A.D., srpska kompanija koja će uz pomoć strane holandske tehnologije već tada raditi, ne samo na prometu radio i drugom tehnikom, već i na osnivanju stalne televizijske stanice u Beogradu. Za ovo su imali itekako plodno tlo, jer je u Beogradu bilo dovoljno talentovanih pojedinaca koji su se uključili u projekat. Takođe, nivo razvoja tržišne ekonomije u Kraljevini Jugoslaviji 1938. godine dostigao je takav stepen razvijenosti da se moglo očekivati da će potencijalna televizijska stanica moći komercijalno da posluje. Višegodišnjim naporima pomenute firme, dobijena su odobrenja državnih organa za izgradnju studija na Beogradskom sajmu. Ova građevina je i arhitektonski bila tako koncipirana da joj je namena bila da bude ne samo sajamski izložbeni prostor, već i za snimanje televizijskih programa. Samo zbog političkih i ratnih događanja u Srbiji i Evropi koji su uskoro usledili, ova ideja nije realizovana. Verujem da su razlozi za brzi zaborav izgradnje televizijskog studija u Beogradu i njegovog rada 1938. godine bili isključivo ideološke prirode.

¹⁴ Kinetograf (kinetograph) je patentirao 1878. godine engleski advokat Vordsvort Donistorp (Wordsworth Donisthorpe). On svoj aparat za projiciranje povezuje sa Edisonvim fonografom.

¹⁵ Zakon o prometu filmova, 1931. godine

Drugi svetski rat će odmoći i pomoći televiziji. Sve zemlje koje su do tada emitovale televizijski program, izuzev SAD, prekinuće redovno emitovanje. Tehnički pronalasci vojne industrije biće primenjeni po završetku rata i za civilne potrebe. Tako će se pravi tehnološki razvoj, početak kontinuiranog programskog emitovanja televizije i njen nesumljiv uticaj kao medija a ne tehničkog čuda, dogoditi tek tada.

Osnivanju nacionalne televizije u Srbiji i čitavoj bivšoj socijalističkoj Jugoslaviji 1958. godine, prethodio je čitav niz događaja. Trebalo je doneti neophodne pravne akte, stvoriti televizijsku organizaciju, obrazovati kadrove, prikupiti tehniku. Za to su, pored materijalnih sredstava i stručnih kadrova, bile potrebne pre svega političke odluke.

Televizijski program je u Beogradu bežičnim putem prvi put emitovan od 7. do 10. jula 1956. godine, dakle dve godine pre početka rada zvanične Televizije Beograd. Pored nekoliko novinara i tehničara entuzijasta, ovu ideju i akciju su pomogle i beogradske gradske vlasti, pa tako možemo reći da je Beograd imao svoju gradsku televiziju (istina kratkog veka) pre nacionalne jugoslovenske. Bilo je to probno emitovanje televizijskog programa povodom proslave stote godišnjice rođenja Nikole Tesle. Taj događaj je svakako vredan pažnje i proučavanja, pogotovo što je o njemu malo pisano i objavljivano, jer je izgleda bio u suprotnosti sa zvaničnim stavovima na republičkom i saveznom nivou o početku rada nacionalne televizije u Srbiji.

Razvoj privrede, obrazovanja i kulture uopšte, ometan je i grubo presecan tokom dvadesetog veka regionalnim ili svetskim ratovima. Zato će, kao po pravilu, naučnici sa naših siromašnih i uzburkanih prostora svoja dela ostvariti u nekim drugim zemljama, čije su privrede i društveno-politička ustrojstva bila takva, da su im omogućila kreativan rad, od koga su najveću korist imale zemlje domaćini. Zaostajanje u Srbiji, kad su televizija i mediji u pitanju, može se meriti brojem kreativnih pojedinaca koji su našu zemlju u raznim periodima napustili.

Tačno dvadeset godina posle prve Filipsove prezentacije 1938. godine, na novoizgrađenom Beogradskom sajmu na desnoj obali Save, biće izgrađen privremeni televizijski studio (studio 4) čime će zvanično početi istorija televizije u Srbiji. O televiziji na našim prostorima može se, a i mora, govoriti i o vremenu pre 1958. godine. To je ne samo moguće, već je i po mnogo čemu, neophodno. Ako ni zbog čega drugog, ono zato što nam *budućnost* neće oprostiti ako zaboravimo *prošlost*.

Velimir Dejanović

TOWARDS A HISTORY OF SERBIAN TELEVISION

Summary

The period to which we refer as television prehistory is still longer than the one of television history. During this period in Serbia there was no continuous research in the field of television technology, but events that are essential for the history of the medium did occur there. This 'prehistoric period' of the history of the medium has not been sufficiently explored.

The work of our greatest scientist, the universal genius Nikola Tesla, laid the theoretical foundations on which the work of many scientists was subsequently based, and which eventually led to the discovery and practical use of television. Without the research that Tesla carried out at the end of the nineteenth and the beginning of the twentieth century, television would not be what it is today. Tesla's discoveries make him not only the father of television, but also the father of High definition television and the Internet.